

Література

1. Арванітопуло Е. Г. Навчальні проекти з іноземної мови для учнів старшої школи / Е. Г. Арванітопуло // Іноземні мови. – 2007. – № 1. – С. 14-18.
2. Зеня Л. Я. Навчання іноземних мов у старшій профільній школі: Лекційно-практичний курс: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л. Я. Зеня. – Горлівка: Вид-во ГДПШМ, 2008. – 340с.
3. Коньшова А. В. Игровой метод в обучении иностранному языку / А. В. Коньшова. – СПб.: КАРО, Мн.: Издательство «Четыре четверти», 2006. – 192с.
4. Копылова В. В. Методика проектной работы на уроках английского языка: Методическое пособие / В. В. Копылова. – М.: Дрофа, 2004. – 96с.
5. Новые педагогические технологии в системе образования: Учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, В. М. Мосеева, А. Е. Петров; Под ред. Е. С. Полат. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 272с.
6. Полат Е. С. Портфолио ученика / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2002. – № 1. – С.22-27.
7. Фокина К. В. Методика преподавания иностранного языка: конспект лекций / К. В. Фокина, Л. Н. Тернова, Н. В. Костычева. – М.: Изд-во Юрайт, Высшее образование. – 158с.
8. Фридман Л. М. Психологический справочник учителя / Л. М. Фридман, И. Ю. Кулагина. – М.: Просвещение, 1991. – 288с.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2010 р.

УДК 378.015.31: 81

Петько Л. В.

кандидат пед. наук, доцент

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ИНТЕЛЕКТУАЛЬНОЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ РОБОТІ

У статті розглядається інтелектуальне виховання студентів педагогічних вищих навчальних закладів у процесі вивчення англійської мови шляхом залучення вихованців до позанавчальної діяльності як один із факторів професійної підготовки майбутніх учителів.

Ключові слова: інтелектуальне виховання, критерії інтелектуального виховання, студенти, професійна підготовка, учитель, емоції, іноземна мова.

В статье рассматривается интеллектуальное воспитание студентов педагогических высших учебных заведений в процессе изучения английского языка путём вовлечения воспитанников к внеурочной деятельности как один из факторов профессиональной подготовки будущих учителей, иностранный язык.

Ключевые слова: интеллектуальное воспитание, критерии интеллектуального воспитания, студенты, профессиональная подготовка, учитель, эмоции.

Actual aspects of the problem of the intellectual education of the students of the higher school as future teachers are considered in this article.

Key words: intellectual education, criteria of the intellectual education, a professional training, students, a teacher, emotions, a foreign language.

Інтелектуальні здібності людини – це інтелектуальний капітал людства і майбутнє кожної країни залежить від кількості розумних людей у загальному складі населення.

Вищі навчальні заклади як навчальні інституції виступають найважливішою ланкою в галузі соціальних інститутів, де відтворюється та якісно покращується інтелектуальний потенціал нації будь-якої країни.

Інтелектуальне виховання – це така форма організації навчальної і позанавчальної діяльності вихованців, в межах якої кожному студенту надається індивідуальна педагогічна допомога з метою розвитку його індивідуальних інтелектуальних можливостей [7, с. 349].

Приєднання України до Болонського процесу в європейській системі освіти, тобто до реформи інтернаціоналізації освіти, позначилось і на викладанні іноземних мов.

Головною метою навчання іноземним мовам у наш час є оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, інструментом у діалозі культур і цивілізацій сучасності, й розглядається як один із ефективних шляхів виховання студента як суб'єкта діалогу культур, розвитку його особистості.

Кожен навчальний предмет, враховуючи специфіку його змісту, має великий виховний потенціал, який треба спрямовувати на розвиток інтелектуальних ресурсів студентів, тому для розвитку інтелектуальної вихованості у студентів викладачі іноземних мов повинні докладати також зусилля, щоб розвивати у вихованців їх творчі якості. А досягається це перетворенням процесу навчання у психологічно комфортну діяльність для кожного студента, змінивши емоційний фон навчальної інтелектуальної роботи студентів з негативного на позитивний.

Сучасні дослідження особливостей інтелектуального розвитку доводять, що «успіхи у юнацькому віці – це тільки прелюдія до якісно нового рівня інтелектуального розвитку дорослої людини [7, с. 9]. Тому час навчання у вищій школі є плацдарм для подальшого інтелектуального розвитку особистості, який треба використати мудро як викладачам, так і студентам.

Наш досвід підтверджує, що не тільки навчальна діяльність в аудиторіях, а і залучення студентів до участі у позанавчальних виховних заходах сприяє їх інтелектуальному розвитку завдяки створенню позитивної емоційної атмосфери у процесі спілкування.

Відповідно професійна підготовка майбутніх учителів повинна складатися із багатьох компетенцій, однією з яких є оволодіння акторською майстерністю в системі виховної роботи з майбутніми вихованцями, використання засобів театральної педагогіки, оволодіння її основами, технологіями і методикою її організації в майбутній професійній діяльності. Компетентність майбутнього педагога охоплює різноманітність і гнучкість знань, оперативність дій в кожній конкретній ситуації, визначення ключових елементів, присутність знань, що базуються на власному досвіді.

Пізнавальна самодіяльність студентів розглядається нами одною з ознак інтелектуальної ініціативи, яка виявляється студентами у бажанні

самостійно, за власною ініціативою знайти важливу інформацію, висунути ідеї, засвоїти інші області діяльності, здатність здійснювати вибір.

Саме така позиція змісту професійної підготовки майбутнього вчителя відповідає вимогам нормативних документів Міністерства освіти і науки України щодо вищої педагогічної освіти, тому система виховної роботи зі студентами має бути спрямована на забезпечення гармонійного комплексного розвитку мовленнєвої компетентності студента і, зокрема, на розвиток умінь та навичок, які передбачені навчальною програмою з іноземної мови.

На жаль, до сьогодні ні науковцями-лінгвістами, ні психологами не розроблено повного переліку емоцій та почуттів особистості, що дозволило б у практичній діяльності спрямувати роботу зі студентами у напрямку розвитку емоційної компетентності особистості, профілактиці алекситимії серед вихованців.

Відомо, що диференціація власних почуттів відбувається за допомогою слова, тому що воно невід'ємне від того, що особистість відчуває і надає можливість усвідомити зміст, характеристику почуття. Якщо ми говоримо про мову, то в ній відбивається весь емоційний світ людини, який висловлюється завдяки мовним засобам. Серед функцій лінгвістичних знань (у нашому випадку – англійська мова) можна визнати специфічну форму пізнання дійсності, як особливий тип функціонування розуму і як засіб комунікативної діяльності.

Напередодні Нового року студенти першого курсу групи І. К.2 Інституту корекційної педагогіки НПУ ім. М. П. Драгоманова підготували і провели виховний захід для студентів Інституту на англійській мові «HAPPY NEW YEAR!».

У святково прикрашеній залі почалося новорічне дійство в присутності 300 студентів-глядачів, які дивувалися і зневірою ставилися до того, що 22 студенти-першокурсники будуть говорити англійською мовою і не просто говорити, а перетіляться в акторів відповідно сценарію новорічного свята, написаного у відповідності до загально-методичного принципу комунікативності де передбачалося перетворення реальної ситуації спілкування іноземною мовою.

Новорічне свято відкрила Головна Фея (Олена К.). Безумовною знахідкою для ролі Діда Мороза став Артем Кринін, Фея Фіалка (Аліна Р.) та Фея Маргаритка (Оксана Ф.) разом із Пуссі-кицею (Іра З.) нарешті помирилися і стали товаришувати, чого побажали і всім глядачам.

Леді Шапоклак із крискою Ларискою (Даша М.) були тепло прийняті глядачами, які повскакували з місць. Леді з крискою Ларискою проводила з бажаними ігри англійською мовою, під час яких визначилися і переможці, серед яких була і технічка тьотя Таня.

Холод Снігової Королеви (Катя В.) розвіяв танок каченят з Юлею Полохович, каченята (Майя К., Яна К., Аліна З., Марія Х.) запросили до святкового хороводу глядачів та викладачів інституту. Усім сподобався танок Принцеси на горошині (Віка Г.), але несподівано з'явилася Баба Яга – Лера Дже-

мільова, староста групи 1. К.2. Знову були ігри і розіграші, але вже під керуванням веселої Баби Яги. Був і веселий Коцій Безсмертний (Анатолій М.), і ефектна Мальвіна (Оксана Д.) з Буратіно, і Блакитний птах (Даша Д.), і цнотлива Попелюшка (Світлана С.) з прекрасним Принцом (Юрко Г.).

Слід зазначити, що у процесі реалізації таких проектів, знання з іноземної мови не лише набувають особливої міцності і усвідомлення, а й асоціативно пов'язуються з отриманим задоволенням, що стає поштовхом до нового пошуку. А пошук у свою чергу викликає нові асоціації, емоції, нові проєкти.

Надання пріоритету груповим формам позанавчальної роботи в процесі навчання англійської мови робить навчальну діяльність динамічнішою, сприяє формуванню комунікативної компетенції за рахунок збільшення часу говоріння кожного студента і розвиває у студентів вміння бачити, оцінювати й обговорювати свою власну діяльність з позиції інших членів колективу. А виконання викладачем ролей консультанта, координатора, комунікативного партнера, сприяло створенню у студентській групі атмосфери співробітництва і творчості під час підготовки та проведення новорічного свята.

Одним із перспективних шляхів інтелектуального виховання студентів виступає робота з текстом: у нашому випадку робота над текстом сценарію позанавчального виховного заходу, робота над текстом пісень на англійській мові, в процесі чого відбувається розуміння осмислення, самостійне створення вихованцями додаткових сюжетів до тексту сценарія.

Такий підхід до навчальної та позанавчальної діяльності студентів можна розглядати як потужний потенціал інтелектуального виховання особистості майбутнього педагога у процесі навчання іноземним мовам, який також призводить до подолання бар'єру «студент-першокурсник і викладач», що виступає важливим фактором адаптації студента після закінчення загальноосвітнього навчального закладу і вступом до вищого навчального закладу

Н. Гарднер (Gardner) визначає вісім типів інтелекту, що виявляються в одній людині у комбінаціях різних типів інтелекту.

В описаному нами виховному заході з англійської мови студенти виявили і розвивали лінгвістичний інтелект (вербальний), який проявився у здібності до словесного вираження подій, почуттів; візуальний інтелект (здібність до візуалізації сцен, подій); кінестатичний інтелект (використання свого тіла для самовираження, наприклад у танці, у процесі ролі, яку грав кожен учасник дійства); музичний інтелект (виявлений у здібності до самовираження через музику: виконання пісень, танці) і, нарешті, екстравертний інтелект, розвиток якого так необхідний для майбутнього педагога, який передбачає: спрямування студентів до спілкування, суспільної роботи, що притаманно обраній майбутній учительській професії.

Б. М. Теплов визначає музичність як високу диференційованість сприйняття музичної тканини творів і як високу диференційованість, яка

викликається завдяки цієї тканини музичних емоційних переживань, і виокремлює дві сторони єдиного процесу сприйняття музики [5, 37], підкреслюючи, що ці дві сторони музичності (емоційна та слухова) мають сенс коли вони об'єднані.

Емоційне переживання тільки тоді буде музичним, коли воно стає переживанням виразного значення музичних образів, а не просто емоцій під час музики. Поєднання англійської мови з музичними творами (пісні, танці, музичний супровід виступу) викликало як у учасників, так і у студентів-глядачів емоційне реагування на музику і театральне дійство взагалі. Тому такі заходи сприяють емоційному самовираженню студентів і зростанню когнітивно-особистісної, чуттєво-емоційної, когнітивно-емоційної і емоційно-експресивної психологічної диференційованості.

Також треба зазначити, що особливий акцент у підготовці і проведенні студентами виховних заходів засобами театральної педагогіки надається розвитку і зміцненню творчого потенціалу майбутніх учителів, що є важливим для формування їхньої професійної компетентності. У зв'язку з цим однією з головних особливостей проведеного новорічного свята є спрямованість на розвиток творчих та професійних здібностей, зокрема творчого мислення, пам'яті, уваги, спостережливості, ініціативності, соціально-комунікативної активності, самостійності, уяви, фантазії, рухової активності.

Радісно те, що саме студенти-першокурсники стали «засівачами» новорічних свят. Людина не може бути нейтральна, вона живе у соціумі, де виникають певні відносини, які викликають і певні емоції. Залучення студентів до таких заходів змінює напруженість навчальної обстановки і створює іншу емоційну атмосферу, виявлення інших форм спілкування та емоцій.

Серед показників інтелектуальної вихованості виокремлюють: широту розумового світогляду; гнучкість і багатоваріантність оцінок того, що відбувається; готовність до сприйняття незвичної, суперечної інформації; уміння усвідомлювати те, що відбувається в термінах минулого і в термінах майбутнього; орієнтація на виявлення суттєвих, об'єктивно значущих аспектів того, що відбувається; схильність мислити в категоріях імовірного в межах ментальної моделі «якщо б»; здібність уявно бачити окремо явище в контексті його цілісних зв'язків із безліччю інших явищ [1, с. 72–73].

Ми спробували створити список, який би найбільш репрезентував емоції і почуття у студентів-учасників проведеного новорічного шоу: зацікавленість (а що з цього вийде?), збентеження, ейфорія, радість, задоволення, захоплення, заздрість (що не дісталась «престижна» роль), подив, хвилювання, щастя, тріумфування, збудження, окриленість, ентузіазм, гордість, бажання, доброзичливість, вдячність (викладачеві, що залучив студентів до цього заходу; вдячність однокурсникам, які не були залучені, але допомагали в організації проведення свята).

На підставі вище наведеного зрозуміло, що в освітньому просторі першочергово стоїть проблема розвитку інтелектуальних якостей особистості, серед яких можна виокремити творчість, самостійність, ініціативність,

соціально-комунікативну активність, компетентність майбутнього педагога, які можна розглядати критеріями інтелектуальної вихованості студентів.

Кожен навчальний предмет, враховуючи специфіку його змісту, має великий виховний потенціал, який треба спрямовувати на розвиток інтелектуальних ресурсів студентів, тому для розвитку інтелектуальної вихованості у студентів викладачі іноземних мов повинні докладати також зусилля, щоб розвивати у вихованців їх творчі якості. А досягається це перетворенням процесу навчання у психологічно комфортну діяльність для кожного студента, змінивши емоційний фон навчальної інтелектуальної роботи студентів з негативного на позитивний. Таким чином, у процесі навчання англійської мови головним призначенням інтелектуального виховання є допомога особистості кожного студента побудувати власний ментальний світ на основі збагачення його індивідуального ментального досвіду. Серед головних завдань інтелектуального виховання під час навчання у вищому навчальному закладі ми вбачаємо, щоб у процесі отримання освітнього рівня «бакалавр» зберегти, розвинути індивідуальну свосвідність кожного студента.

Література

1. Гельфман Э., Холодная М. Психодидактика школьного ученика. Интеллектуальное воспитание учащихся. – СПб.: Питер, 2006. – 384 с.: ил.
2. Лурия А. Р. Язык и сознание. М.: Изд-во Московского ун-та, 1979
3. Кочубеева Л. А., Миронов В. В., Стоялова М. Л. Соционика. Семантика информационных аспектов. – СПб.: Астер Х, 2006
4. Рожина Л. Н. Развитие эмоционального мира личности. Минск: Высшая школа, 2003
5. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1947
6. Удалова Е. А., Бескова Л. А. Уроки соционики, или Самое главное, чему нас не научили в школе. – М.: АСТ: Астель, 2003
7. Чуприкова Н. И. Умственное развитие: Принцип дифференциации. – СПб.: Питер, 2007. – 448 с.: ил.

Стаття надійшла до редакції 17.11.2010 р.

УДК 37.041

Герасимова О. І.

викладач

Криворізький державний педагогічний університет

ВИХОВАННЯ РЕФЛЕКСИВНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядаються різноманітні погляди вчених на досліджувану проблему, уточнюється зміст поняття «рефлексивні уміння».

Ключові слова: рефлексія, рефлексивні уміння, самоосвіта, самостійна робота, освітній процес.

В статье рассматриваются различные взгляды ученых на исследуемую проблему, уточняется содержание понятия «рефлексивные умения».

Ключевые слова: рефлексия, рефлексивные умения, самообразование, самостоятельная работа, образовательный процесс.